

A keresőrendszer

A keresés során az adatbázisban található rekordok között kulcsszavak, cím, szerző(k) neve, kiadó, téma és ISBN szerint lehet válogatni: az eredmény egy hiperkapcsolat, amely a könyvet leíró oldalhoz visz. Az elektronikus katalógushoz hasonlóan itt egy oldalra 15 rekordot tartalmazó csoportok kerülnek, amelyekben egy segédkeresővel lehet tovább kutatni.

A katalógus építése

A bemutatótermet felszerelték egy elkülönített online adminisztrációs környezettel a könyvek rekordjai, valamint a vonatkozó számlák miatt. Az adminisztrációs adatok tartalmazzák a rekord adatbázisba vitelét, törlési és módosítási adatait, valamint a számlákat. Ebbe a környezetbe már csak jogosult felhasználók juthatnak be. Egy új könyv rekordja beviteléhez a vonatkozó bibliográfiai adatokat ki lehet keresni közvetlenül a könyvtári rendszerből, és ide be lehet illeszteni őket. A szakterületi jellemzőket (egy könyv két szakterületre sorolható be) egy előre meghatározott jegyzékből kell kiválasztani, és meg kell adni angolul és görögül is. Végül a könyv első és hátsó borítóját JPEG képformátumban kell rögzíteni. A feldolgozást vég-

ző eljuthat egy – a használóihoz hasonló – elektronikus katalógushoz, ahol lehetősége van törlésre és szerkesztésre. Itt is 10-10 rekord kerül egy oldalra, és a keresőfelület lehetőséget ad a rekordok közötti mozgásra. Végül a rekordot JPEG formátumban rögzített tartalomjegyzékkel egészíti ki.

További fejlesztések

A jövőben a bemutatóterem további funkciókkal bővül. Az egyik ilyen, hogy a felhasználó átléphet a könyvtár központi katalógusába (OPAC). Az újrafuttatáshoz a hiperkapcsolatot (pl. a rekord osztályozási jelzetét vagy ISBN-t) kell használni, amelyet az OPAC keresőkérdésében kell szerepeltetni. A másik fejlesztés arra irányul, hogy az OPAC-ban történő kereséshez az összes vizuális információt lehessen használni, ha a bemutatóteremben rögzítették őket.

/KOLOVOS, Filippos–PAPARGERIS, Stella–TSANAKTSIDOU, Elisabeth: An electronic online access showroom for the new acquisitions of the Library of the University of Macedonia. = Library Hi Tech News, 21. köt. 1. sz. 2004. p. 22–29./

(Jáki Éva)

Könyvtári etika a skandináv országokban

A skandináv országokat földrajzi, történelmi, kulturális és (Finnországot kivéve) nyelvi hasonlóságok jellemzik. Könyvtárügyükben is megmutatkoznak bizonyos közös vonások. A könyvtári etikai kódex megalkotása terén ugyanakkor az egyes országokban más és más szintre jutottak el az utóbbi 15 évben.

Finnország élen járt ebben a tekintetben, és példával szolgált a többi ország számára. Az 1980-as évek közepén kezdték meg az etikai kódex előkészületeit. 1989-ben született meg a könyvtáros-egyesületek „*A könyvtári munka alapelvei*” című állásfoglalása, amely négy átfogó témakört érintett (könyvtár és társadalom, szolgáltatások a használóknak, szakmai ismeretek, szakmai közösség). A skandináv országokban ezután indultak különböző vizsgálatok, amelyek jelentéseiben megfogalmazódott, hogy közösek az etikai értékek, bár néha eltérően érvényesülnek az egyes országok könyvtári gyakorlatában; az etikai kódex pedig hasznos

eszköz ahhoz, hogy a könyvtárak eleget tudjanak tenni az információs korszak kihívásainak.

Izland volt a második ország, amely etikai kódexet fogadott el a könyvtáros szakma számára (1996-ban). Később ezt a korábbi négy könyvtáros-egyesületet integráló szakmai érdekvédelmi szervezet csekély mértékben módosította; az új etikai kódexet 2001-ben hagyták jóvá. Izlandon az ország elszigeteltsége miatt nagy jelentősége van az interneten elérhető információnak. Jelenleg az izlandi könyvtárosokat leginkább az adatbázisokban végzett online keresés, és a hálózati tartalom szűrésének etikai kérdései foglalkoztatják.

Svédországban harmadikként készült el az etikai kódex. Svédország sajátossága, hogy az etikai kódex megfogalmazása a szakszervezetekhez is kapcsolódik. Először a referenzmunka irányelveit adta közre a könyvtáros-egyesület az 1980-as évek közepén, majd 1992–93-ban kezdődtek meg

a DIK egyesület által összefogott könyvtárosok körében az etikai kódex vitái. A dokumentumot 1997-ben fogadták el. Ebben az évben egyesült a DIK ernyője alatt a két korábbi könyvtáros-egyesület (SFF, VBT) és a könyvtáros-munkavállalók szakszervezete. A DIK-nek ma a svéd könyvtárosok 90%-a tagja. A DIK véleménye szerint az etikai kódex hasznosságához nem férhet kétség, de az etikai problémák közös kezelése csak egy lépés afelé, hogy a könyvtárosok és tájékoztatók „szakmai öntudatra ébredjenek”. Az etikai kódex átdolgozása során főként az információtechnológia által felvetett etikai problémákra fognak összpontosítani.

Norvégia 1990-ben a második ország lehetett volna, ahol etikai kódex készült, de a könyvtáros-egyesület (NBF) úgy döntött, hogy az összes könyvtár típus munkatársaira vonatkozó országos etikai irányelvek tervezetének összeállítását meghatározatlan időre elnapolja. Egyrészt nem tudták összeegyeztetni a közszolgálati és az üzleti szektor könyvtárosainak álláspontját, másrészt úgy ítélték meg, hogy a jogszabályok és normatívák elegendő útmutatással szolgálnak. Az 1990-es években az etikai kérdésekre egyáltalán nem fordítottak figyelmet a könyvtárügyben, jöllehet a felsőoktatásban, a közéletben és a magánszektorban egyaránt napirenden voltak az efféle problémák. 1990 óta több könyvtár, helyhatóság és település adott közre etikai kódexet. Napjainkban a szakmai értékek és az etika kérdései ismét szerepelnek a norvég könyvtárosok megbeszéléseinek napirendjén, és egyetértés van arról, hogy a közkönyvtárakban lenne legnagyobb szükség etikai kódexre.

2002-ben a kutatások dokumentálásával, továbbá a felsőoktatási és szakkönyvtárakkal foglalkozó országos intézmény, az RTB munkacsoportja etikai irányelveket adott közre, amelyeket később országos érvényű ajánlásoknak minősítettek – természetesen csak a felsőoktatási és szakkönyvtárak számára. A közkönyvtárak ad hoc megoldásokra vannak utalva, és nagy szükség lenne az ország minden könyvtárára érvényes etikai kódexre.

2003 januárjában NALMA néven egy új intézmény alakult, amely a norvég levéltárak, könyvtárak és múzeumok ügyeit közös szervezetben gondozza.

A szakmák közül a muzeológusok és a levéltárosok már korábban kidolgozták etikai kódexüket, a könyvtári területen pedig a felsőoktatási és szakkönyvtárosok rendelkeznek szakmai etikai kódexszel. A NALMA a három közgyűjtemény etikai kódexeinek harmonizálását kapta feladatául, mivel napjainkban mindhárom szakma azonos kihívásokkal szembesül (gondoljunk például a digitalizálásra). Elképzelhető, hogy a NALMA égisze alatt létrejön a könyvtár típusok mindegyikére kiterjedő közös etikai kódex is.

Dánia jelenti a kivételt: az egyetlen olyan skandináv ország, ahol nem készült etikai kódex. A dán könyvtáros-egyesület ugyanis úgy határozott, hogy nem állít össze etikai kódexet, erőteljesen támogatva viszont, hogy a dán önkormányzatok (közvetve tehát a közkönyvtárak) közreadják etikai irányelveiket az internet használatára.

A norvég szerző 2001-ben egy dán szaklapban vitát szeretett volna indítani „Szükség van-e országos etikai irányelvekre?” címmel, egyúttal ráirányítva a figyelmet a norvégiai fejleményekre; és igyekezett volna egy dán szerzőt is találni, aki hajlandó lett volna beszámolni a dán gyakorlatról egy, a könyvtári etika skandináv országokbeli helyzetéről szóló (és az IFLA 2003. évi berlini konferenciáján tartott előadás alapjául is szolgáló) kötetben (Vaagan, R. [ed.]: *The ethics of librarianship. An international survey*. IFLA/K.G. Saur Verlag, 101. München, 2002.), de egyik esetben sem járt sikerrel. Ugyanakkor örömmel nyugtázza, hogy a közkönyvtárak vezetői körében végzett felmérés szerint a dán könyvtárügyet is foglalkoztatják az információs társadalom kihívásai, és az ezekből adódó szakmai változások. Viták folynak az etikai kérdésekről, jórészt az infoetikával (kiberetikával és webetikával) kapcsolatosan. Hosszú távon mindenképpen szükség van Dániában egy országos etikai kódexre, és ehhez jó kiindulást jelenthetnek majd az említett internethasználati irányelvek.

VAAGAN, Robert W.: *Ethics of librarianship in the Nordic countries*. [IFLA paper] Code number: 086-E, World Library and Information Congress: 69th IFLA General Conference and Council, 1–9 August 2003, Berlin. 5 p./

(Hegyközi Ilona)